

# משך חכמה

## מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

לקבלת גליון שבועי במייל: [y.b.daskal@gmail.com](mailto:y.b.daskal@gmail.com)  
כל הזכויות שמורות ©

מס' גליון שפה \ ב

ביאור בינת החכמה על "משך חכמה"  
מאת: יצחק בירך דסקל, טל: 052-7611435

### בס"ד חג השבועות, תש"פ

#### כל מגילת רות

##### פאָיפּה שְׁעָרִים:

מדוע מאריך הכתוב שלא יגערו בה, ושחטבסה את העומרים בשדה

(ב, טז) גם שול תשולו לה מן הצבתים. הלא<sup>1</sup> היא תסבור שהוא

דילפינן בבבא מציעא (פח, ב) מהא דכתיב (דברים יד, כב) "עֲשֹׂר תַעֲשֹׂר אֶת כָּל תְּבוּאֹת וְיָרֶעַף הַיָּצָא הַשְּׂדֵה שָׁנָה שָׁנָה", "תבואת זרעך - ולא לוקח", שאינו תבואת זרעו. ולא דוקא לוקח, אלא הוא הדין המקבל מתנה והזוכה מההפקר, דאינו תבואת זרעו [וכן כתב בפשיטות בדרך אמונה מעשר (ב, ב ס"ק י)], ואם כן לא מכשילה בטבל דפטורה מטעם לוקח.

אלא דשיטת הרמב"ם (מעשר ב, ב) ורבינו תם פרק הפועלים (בבא מציעא פח, א ד"ה תבואת), שאין הלוקח פטור אלא אם לקחן לאחר מירוח, אבל אם לקחן קודם מירוח, ומרחן, חייב במעשר מן התורה, ואם תיטול רות את העומרים, ולאחר מכן תעשה מירוח יתחייבו במעשר, דרק לקט שכחה ופאה פטור אפילו לאחר שמירחן העני, אבל פטור דלוקח, אינו אלא אם לקח לאחר מירוח.

ועל פי הקדמות אלו יתבאר היטב כל דקדוקי הלשון שבכתובים. דבועז אמר להם, שלא יתנו לה במתנה לזכות בעומרים מיד שתטול, דאז יתחייבו בתרומות ומעשרות כשתעשה מירוח, אלא שיניחו לה ליטול, אבל להשאיר אותם בבעלותו עד לאחר שתעשה מירוח, לכן חזר ואמר להם ביאור הענין "וְעֲצִיבְתֶם וְלִקְטֶה וְלֹא תִגְעְרוּ בָהּ", כלומר, מה שאמרתי שתעשו עצמכם כאילו שכחתם, אין הכוונה שיהיה שלה, אלא רק תעזבו את העומרים שהיא תטול, וכשתלקט יהיו עוד בחזקתי, ולכן רק אל תגערו בה, אבל לא יהיה שלה ממש, ויושב דקדוק א'.

ובזה נבוא לבאר המשך הכתובים, דהנה אם רות לא היתה עושה מירוח בשדה של בועז, אלא נוטלת את העומרים לבייתה, על כורחך היה פוקע בעלותו מהעומרים, דהרי לא יהיה יכול לתובעה בביתה על העומרים שנטלה ולא מחו בה, דזה מוכיח שנתנו לה במתנה ומתיאש מהם, ואם כן

##### [א]

(ב, טז-יז) וגם של תשלו לה מן הצבתים ועצבתם ולקטה ולא תגערו בה: ותלקט בשדה עד הערב ותחבט את אשר לקטה ויהי

<sup>1</sup> [א] פשט הפסוק (רות ב, טז) "וגם של תשלו לה מן הצבתים ועצבתם ולקטה ולא תגערו בה", פירש רש"י וז"ל "וגם של תשלו - שכח תשכחו. עשו עצמיכם כאילו אתם שוכחים. תרגום כל שגגה, שלותא. וכן על השל, דבר אחר לשון כי ישל זיתך: צבתים - עמרים קטנים. יש דוגמתו בלשון משנה מצאן צבתים או כריכות" עכ"ל. ויש לדקדק: א. מה הוא אריכות הלשון "וְעֲצִיבְתֶם וְלִקְטֶה וְלֹא תִגְעְרוּ בָהּ", הרי זה גופא מה שאמר להם בועז שיעשו עצמם כאילו שוכחים, והיינו שיעזבו לה את העומרים ולא יגערו בה. ב. בפסוק הבא כתוב (רות ב, יז) "וְתִלְקֹט בַשְּׂדֵה עַד הָעֶרֶב וְתַחבֹּט אֶת אֲשֶׁר לְקֹטָה וְיִהְיֶה כַּאֲפִיפֵה שְׁעָרִים", וגם זה צריך ביאור, מאי נפקא מינא לדידן סיפור הדברים שחבטה אותם בשדה כו'.

ומבאר המשך חכמה, בהקדים כמה הקדמות. דהנה תנן במשנה (חלה א, ג) "אלו חייבין בחלה ופטורים מן המעשרות, הלקט והשכחה והפאה" ע"כ, וילפינן לה מדכתיב (דברים יד, כט) "וּבָא הַלֵּוִי כִּי אֵין לוֹ חֶלֶק וְנִחַלָה עִמָּךְ וְהָגַר וְהַיְתוּם וְהָאֱלֵמִנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְאֲכִלוּ וְשָׂבְעוּ לְמַעַן יְבָרְכֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל מַעֲשֵׂה יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה", ולמדו מזה בספרי (ראה פיסקא קט) ובירושלמי (תרומות ג. מעשרות א, א) דלקט שכחה ופאה פטור מתרומה ומעשר, מדכתיב "ובא הלווי כי אין לו חלק ונחלה עמך", בדבר שאין לו חלק ונחלה עמך הוא בא ונוטל מעשר ראשון שלו, יצא לקט שכחה ופאה שיש לו חלק ונחלה עמך, שאף ללויים עניים הם מופקרים כשאר עניי ישראל, בזה אין חיוב מעשר ראשון, והוא הדין שאר תרומות ומעשרות.

ולפי זה, מה שהניחו לרות ליטול ואינו לקט ממש ואינו הפקר, חייב בתרומה ומעשר, אם כן נמצא אתה מכשילה באכילת טבל. אבל באמת, כיון שנתנו לה במתנה הרי היא כלוקח, והלוקח פטור מתרומות ומעשרות,

# משך חכמה

## מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה



[ב]

(ב, יח) וְתִשָּׂא וְתִבּוֹא הָעִיר וְתִרְאָה חֲמוּתָהּ אֶת אֲשֶׁר לִקְטָה וְתוֹצֵא וְתִתֵּן לָהּ אֶת אֲשֶׁר הוֹתֵרָה מִשְׁבָּעָה:

מדוע כתוב ותרא חמותה כו' ולא ותתן לחמותה כו'.

(ב, יח) ותרא אשר לקטה כו'. פירוש<sup>3</sup>, דבסוטה פרק משוח מלחמה (מג, ב) אמרו דעני שעשה גורן מלקט שכחה ופאה חייב במעשרות משום מראית העין, דמחזי כמאן דגדל בשדהו, רש"י, ולכן אמר ותרא חמותה את אשר לקטה, שהיה ניכר עדיין שהוא של לקט, אף שחבטה, בכל זאת ניכר היה עדיין שהוא של לקט, משבליים מפוזרים, ולא כמרוח בגורן שלו, לכן לקחה אשר הותרה משבעה. ודו"ק<sup>4</sup>.

לקטה וְתוֹצֵא וְתִתֵּן לָהּ אֶת אֲשֶׁר הוֹתֵרָה מִשְׁבָּעָה, שרות אכלה בשדה מהלקט שנטלה, ונתנה לחמותה את מה שהותרה משבעה. אבל יש לדקדק: א. מדוע כתוב "וְתִרְאָה חֲמוּתָהּ אֶת אֲשֶׁר לִקְטָה", ולא כתוב "ותתן לחמותה את אשר לקטה". ב. הוא שפת יתר, דכתיב ותתן כו'.

ומבאר המשך חכמה, בהקדים הא דאיתא בסוטה (מג, ב) "אמר רבי יצחק אמר ר' יוחנן משום ר' אליעזר בן יעקב: לקט שכחה ופאה שעשאן בגורן - הוקבעו למעשר. אמר עולא: לא אמרן אלא בשדה, אבל בעיר - קלא אית ליה למלתא" ע"כ. ופירש רש"י וז"ל "הוקבעו למעשר - מדרבנן, דמאן דחזי סבור שגדל בשדה: והני מילי בשדה - שלא ידעו הכל שנכנסו מעט מעט, וסבורין שגדל שם, אבל בעיר, כל שכיניו ראו שכינס על יד על יד, ויודעין שהן של לקט שכחה ופאה, ופטור מן המעשר" עכ"ל רש"י.

ולפי זה מבואר היטב, דכיון דהיא עשתה מירוח בשדה, דכתיב לעיל (ב, יז) "וְתִלְקֹט בְּשֵׂדָה עַד הָעֶרֶב וְתַחֲבֹט אֶת אֲשֶׁר לִקְטָה וְיָהִי כְּאִיפָה שְׁעָרִים", [עייין בפסקא א], אם כן מדרבנן התחייבה במעשר, לפיכך דקדק הכתוב לכתוב שהיה ניכר מהשבליים שהם מלקט, כי ניכר שאין כולם אותו הסוג, אלא מכמה וכמה סוגים מפוזרים מהשדה, ולאחר שראתה שניכר הרי זה כיצא קול שהם של לקט, ולכן אפילו שעשתה מירוח פטורים ממעשר, לכן נתנה לה את אשר הותרה משבעה. לכן דקדק הכתוב "ותרא חמותה כו'" ולא ותתן, ואין זה שפת יתר, כי בא ללמד שכיון שראתה שהיה ניכר שהם לקט, נתנה לה את מה שהותרה, ומיושב הכל בס"ד.

<sup>4</sup> תמצית דבריו: עני שעשה גורן מהלקט, חייב במעשר מדרבנן,

לקט, ופטורה ממעשר (חלה א, ג. רמב"ם תרומות ב, ט), ובאמת חייב במעשר, שהם בכונה השליכו לה מן הצבתים. אך נראה, דלקוח פטור ממעשר מן התורה (בבא מציעא פח, ב), ולה הוי כמתנה, ולא מקרי תבואת זרעך (עיינ דרך אמונה מעשר ב, ב ס"ק י). אמנם שיטת רמב"ם (מעשר ב, ב) ורבינו תם פרק הפועלים (בבא מציעא פח, א ד"ה תבואת), דאם לקחן קודם מירוח ומרחן חייב במעשר מן התורה. לזה אמר, ועזבתם ולקטה ולא תגערו בה, פירוש, שלא תזכה בלקיחה, ורק שתעזבו אותם, וכל זמן שלא תמרח יהיה שלי, ואחר המירוח אז תהא שלה ותפטר תו משום לקוח. לכן, ותלקט בשדה כו' ותחבוט את אשר לקטה, הרי מרחה בשדה, ולא זכתה עד לאחר מירוח, ומיפטר משום לקוח, ופשוט. ודו"ק<sup>2</sup>.

היתה זוכה בהם לפני מירוח. לפיכך דקדק הכתוב לומר שעשתה מירוח בשדה של בועז, ולכן כתיב (רות ב, יז-יח) "וְתִלְקֹט בְּשֵׂדָה עַד הָעֶרֶב וְתַחֲבֹט אֶת אֲשֶׁר לִקְטָה וְיָהִי כְּאִיפָה שְׁעָרִים", שכאשר נטלה אותן משדה בועז כבר היה לאחר מירוח, ורק אז כשיצאה משדהו, זכתה בהם, אבל אם היתה נוטלת לפני מירוח, היו מוחים בה שלא תטול, כי טבל הם, ומיושב דקדוק ב'. [והוכרתי לפרש כן, כדי ליישב מדוע צריך הכתוב לפרש שעשתה מירוח בשדה]

<sup>2</sup> תמצית דבריו: לקט שכחה ופאה, פטור מתרומות ומעשרות אפילו לאחר שעשה העני מירוח, אבל המקבל מתנה, פטור מתרומות ומעשרות רק אם קיבל לאחר מירוח, אבל אם מקבל המתנה עשה מירוח חייב בתרומות ומעשרות. והנה, רות ידעה שהיא נוטלת לקט ושכחה, ובאמת היה זה מתנה, ואם תעשה מירוח לאחר קבלת המתנה, יתחייב בתרומה ומעשר ותכשל בטבל. לפיכך התחכם בועז לומר לנערו שיתנו לה ליטול, אבל ישארו העומרים בבעלותו, ורק לא יגערו בה, כלומר, דשלו הם. ולכן דקדק לפרש שעשתה מירוח בשדהו, דאם היתה נוטלת לפני מירוח, היתה על כורחו זוכה בהם לפני מירוח והוי טבל.



[ב]

<sup>3</sup> [ב] פשט הפסוק (רות ב, יח) "וְתִשָּׂא וְתִבּוֹא הָעִיר וְתִרְאָה חֲמוּתָהּ אֶת אֲשֶׁר

# משך חכמה

## מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

בישראל, ופשוט<sup>6</sup>.



[ד]

(רות ד, ט) ויאמר בעז לזקנים וכל העם עדים אתם היום כי קניתי את כל אשר לאלימלך ואת כל אשר לכליון ומחלון מיד נעמי:

מדוע בועז היה צריך לייחד עדים ולומר "אתם עדי"

(ד, ט) ויאמר בעז לזקנים וכל העם, עדים אתם היום. הנה<sup>7</sup> קנין

<sup>6</sup> תמצית דבריו: סתם קנין לכתובה עומד, דהיינו שיכולים העדים לכתוב העדות בשטר, אם נעשה קנין, אפילו לא אמר להם שיכתבו בשטר, ושטר הוא עדות שאינו יכול לטעון פרעתי. וזה פירוש הכתוב, "וואת", פירשו הקנין, הוא לתעודה הוא עדות, שעל ידו כותבין בשטר.



[ד]

<sup>7</sup> [ד] על הפסוק (רות ד, ט) "ויאמר בעז לזקנים וכל העם עדים אתם היום כי קניתי את כל אשר לאלימלך ואת כל אשר לכליון ומחלון מיד נעמי", יש לדקדק, מדוע הוצרך לייחד העדים, דאמר להם "עדים אתם היום". דאף על פי דאמרו בגמ' בבא בתרא (מ, א) "קנין בפני שנים, ואינו צריך לומר כתובו", אין כונת הש"ס דדוקא כתובו אין צריך לומר, אבל "אתם עדי" חייב להגיד, דהיינו לייחד את העדים, דכתבו תוס' (שם, ד"ה קנין) בשם רבינו תם, דקנין אין צריך עדים, כדמוכח בגמ' בקידושין (סה, ב), דקנין חל גם בלא עדים, ואין צריך עדים לקיים את הדבר, אלא כדי שלא יכחיש, כדאמרו שם "לא איברו סהדי אלא לשקר", פירוש, לא נבראו עדים אלא כדי שלא ישקר, אבל לא לקיים הדבר.

וכדי שלא יכחיש אין צורך לייחד אותם, אלא אם מעידים שעשו קנין סגי. ואין לומר, דאם לא מיחד אין להם דין עדים אפילו להעיד נגד הכחשה, ונאמר שחלות עדות הוא רק כאשר מייחדם לעדות, דמבואר במכות (ו, א) בסוגיא דנמצא עד אחד קרוב או פסול כל העדים פסולים, ואמרו שם, דזה דוקא אם העדים ראו את המעשה כדי להעיד, אבל אם ראו כדי לראות סתם,



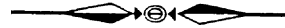
[ג]

(ז, ז) וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר שאלף איש נעלו ונתן לרעהו וזאת התעודה בישראל:

מה הפירוש "וזאת התעודה בישראל"

(ז, ז) וזאת התעודה בישראל. פירוש<sup>5</sup>, דסתם קנין לכתובה עומד, וכיון שראו עדים הקנין, הם יכולים לכתוב שטר (בבא בתרא מ, א), ואינו יכול לטעון פרעתי כו', נמצא דהקנין הוא התעודה

שלא יאמרו שהוא גדל בשדהו, ולא הפריש תרומות ומעשרות. אבל כשניכר שהם לקט, פטור אף מדרבנן. וכיון שרות עשתה מירוח בשדה, לכאורה היה חייב בתרומות ומעשרות, לפיכך כתוב שחמתה ראתה מה שלקטה, דהיינו שהיה ניכר שזה לקט מעומרים מפוזרים, לכן פטורים ממעשר.



[ג]

<sup>5</sup> [ג] על הפסוק (רות ד, ז) "וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר שאלף איש נעלו ונתן לרעהו וזאת התעודה בישראל", יש לדקדק, מה פירוש הכתוב "וזאת התעודה בישראל". ומפרשי המגילה נתקשו בזה מאוד, ופירש רש"י וז"ל "וזאת התעודה בישראל - משפט העדות", וכן פירש האבן עזרא. וגם זה צריך ביאור, מה מחדש לנו הכתוב שהעדים שרואים הקנין, זה עדות על הקנין.

ומבאר המשך חכמה, דבא הכתוב ללמד, שיש כח ביד העדים שנעשה הקנין בפניהם, לכתוב עדות הקנין בכתב, להיות העדות תמידית, אפילו לא אמר להם המוכר או הלוח בפירוש לכתוב בשטר, דסתם העושה קנין בפני עדים, מסכים שהעדים יעידו על זה בכתב, כמבואר בבבא בתרא (מ, א), דאמרו "סתם קנין לכתובה עומד".

ועדיף לקונה שיעשו לו שטר על הקנין, דאז לא יכול המוכר לטעון פרעתי (רמב"ם מלוה ולוה יא, א). לפי זה, הקנין, הוא עדות בכתב, כי על ידי הקנין יכולים לכתוב עדותן. וזה פירוש הכתוב "וזאת", היינו הקנין עצמו, הוא התעודה.

# משך חכמה

## מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

משפט סימן לט סעיף ה', דכל שלא הזמין לא אמרין קנין  
לכתיבה עומד, ואינם כותבים לו את השטר, ניחא, שמשום הכי  
הזמין, ודו"ק בכל זה<sup>8</sup>.



[ה]

ד, יג) ויקח בעז את רות ותהי לו לאשה ויבא אליה ויתן ה' לה  
הריון ותלד בן:

מה מחדש הכתוב, הא לעיל מיניה כתוב שקנה אותה לאשה

ד, יג) ויקח בעז את רות. זה קידושין. ותהי לו לאשה, זה חופה.

הגואל אחי אביו של בעוז. [בנדפס: אבי אביו. והוא טעות סופר], לפיכך  
ייחד בעוז העדים, זה דרך א'.

עוד דרך מבאר המשך חכמה על פי שיטת הרשב"א, המובא בחושן משפט  
(לט, ה) שאין רשות לעדי קנין לכתוב שטר, אלא אם ייחד אותם, דלא אמרו  
סתם קנין לכתובה עומד אלא כשמיחד את העדים, וכבר נתבאר בפיסקא ג'  
דלשון לתעודה, הוא שיעלו העדים בשטר את עדותן, לכן ייחד את העדים.

<sup>8</sup> תמצית דבריו: אף על פי שעדים שראו את הקנין, או את  
הקידושין, כשרים, ואין צריך ליחדן, מכל מקום בעוז ייחד עדים  
משני טעמים: א. שהיה שם קרוב, וקרוב פוסל את כל הכת אפילו  
שלא העיד בפועל, אלא ראה את המעשה. ואם מייחדו אינו פוסל.  
ב. אין העדים יכולים לכתוב עדותם בשטר, אפילו עדי קנין, אלא  
אם ייחדו, לפיכך ייחד העדים כדי שיכתבו את העדות בשטר.



[ה]

<sup>9</sup> [ה] תוכן דבריו, על הפסוק (רות ד, יג) ויקח בעז את רות ותהי לו לאשה  
ויבא אליה ויתן ה' לה הריון ותלד בן יש לדקדק, הא כתיב לעיל מיניה  
(רות ד, י) ויגם את רות המאבדיה אשת מחלוץ קניתי לי לאשה, הנה מפורש

אין צריך עדים, כמפורש בתוס' בבא בתרא דף מ, א (ד"ה קנין)  
בשם רבינו תם, ורק להכחשה (קידושין סה, ב), ואז אין צריך  
ליחד אותן, דאף בלא כווננו להעיד עדותן עדות, כדאמר בגמ'  
(מכות ו, א) אי למיחזי אתו. ועיין חושן משפט סימן לו, א ועדי  
קידושין אין צריך לאמר אתם עדי, כדאמר הגמ' קידושין דף מג,  
א. אולם אתי שפיר לפי שיטת הפוסקים בסימן לו, א ועיין שיטת  
רשב"ם בבא בתרא (קיד) [קיג, ב ד"ה ג' שנכנסו], דעדות קרוב  
או פסול פוסלת אף בלא הגדה בבית דין, ולרבי יוסי (מכות ו, א)  
אף בראיה בעלמא, ועיין בתוס' סנהדרין (ט, א ד"ה בזמן), לכן  
יחד הזקנים והעם לאמר אתם עדים, ששוב לא יתבטלו, ולא  
יצטרפו עם האיש טוב, שהוא היה קרוב לבעוז, (אבי) [אחי] אביו  
(ילקוט שמעוני רמז תרו). ולפי דעת הרשב"א, הובא בחושן

אינם פוסלים את כל הכת, לפיכך כשיש קרוב או פסול שואלים אותם אם  
באו לראות המעשה כדי להעיד, או כדי לראות. שמע מינא, דלולי פסול  
קרוב או פסול, אין צריך לחקור את העדים אם באו לראות או להעיד, דתמיד  
כשר. וכן מבואר בחושן משפט (לו, א), דרק כאשר יש קרוב או פסול צריך  
לחקור אם באו לראות או להעיד. [היה קשה לי, מנין לומד המשך חכמה  
מסוגיא דמכות שאין צריך לומר אתם עדי, לפיכך כך נראה כונתו]. ואין  
לומר דצריך לומר אתם עדי, משום שבעוז קידש את רות, ולעדות קידושין  
צריך לייחד עדים, דמבואר בקידושין (מג, א) דפשיטא לש"ס, שאם לא  
אומר אתם עדי חלין הקידושין, אם כן אדרא קושיא לדוכתא, מדוע ייחדן  
בעוז לעדים.

ומתוך המשך חכמה בב' דרכים: א. על פי שיטת הפוסקים בחושן משפט  
(לו, א) שאם ראו כת עדים, ובהם אחד קרוב או פסול, ונתכוננו כולם להעיד,  
אפילו לא העידו הקרוב או הפסול ממש, נפסל כל כת העדים, וכן הוא שיטת  
הרשב"ם בבבא בתרא (קיג, ב ד"ה ג' שנכנסו) [בנדפס: קיד והוא טעות  
סופר], ולרבי יוסי אפילו אם הקרוב או הפסול לא ראו כדי להעיד, אלא ראו  
בלבד, כבר נפסלו כל הכת, דלא כשיטת התוס' בסנהדרין (ט, א ד"ה בזמן)  
שסוברים שקרוב ופסול אינו פוסל את הכת אלא אם העידו ממש, לפיכך ייחד  
בעוז את העדים הכשרים, כדי שהקרוב שהיה שם לא יפסול את כת העדים.  
דהנה הגואל שהיה נוכח שם, היה קרוב, דאיתא בילקוט שמעוני (רות, רמז  
תרו) רישב"ל אמר, טוב ואליםלך ושלמון אחים היו, ובעוז בן אחיו, אשר  
לאחינו לאלימלך, מכאן שקורא אדם לדודו אחיו" ע"כ, אם כן היה טוב

# משך חכמה

## מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה

ויבוא אליה, זה ביאה. ומכאן למדנו שחופה איתא וגומר באלמנה.

ועיין יומא פרק קמא (יג, ב) בתוס'10.

אליה, ללמד שהיתה לו לאשה בלא ביאה, ובלא יחוד ביאה, ועל כורחך היינו על ידי חופה, וללמד, שחופה קונה באלמנה. [ואין להקשות, דלמא חופה לא קונה באלמנה, אלא יחוד לביאה, "ויבוא עליה" ממש, בא ללמד שאין צריך ביאה ממש באלמנה אלא יחוד לביאה. יש לומר, דגם יחוד לביאה נחשב כביאה בכל מקום, ומדכתיב לאחר מכן ויבא אליה, שמע מינא שלא בא אליה כלל, אפילו לא ביחוד ביאה, ועל כורחך דחופה לחודא קונה].

<sup>10</sup> תמצית דבריו: איתא בירושלמי, שיש לדקדק לכנוס אלמנה לפני שבת, דאינה נקנית כבתולה. י"א זכונת הירושלמי שאלמנה אין נקנית בחופה, אלא בביאה או ביחוד לביאה, וי"א דגם חופה קונה באלמנה, אלא שבבתולה קונה זה שיוצאת בהינומא, לכן יש לדקדק לעשות החופה לפני שבת. וזה בא הכתוב ללמד, שהיתה לו לאשה עוד לפני הביאה, ולפני היחוד לביאה, שמע מינא דחופה קונה באלמנה.

שקנה את רות לאשה, אם כן מהו שחוזר הפסוק כאן ואומר שלקח את רות ויהי לו לאשה. ומבאר המשך חכמה, דהפסוק בא ללמד שחופה קונה באלמנה. דהנה המקדש אשה אינה אלא ארוסה, וכאשר נושאה, היא נושאה, ובנישואין זוכה בפירות נכסיה ובעוד הרבה דברים, ואסור לקנות בשבת כדאיתא ביצה (לו, ב). ואיתא בירושלמי (יומא א, א. וכתובות א, א) דהכונס אלמנה צריך להזהר שלא יכנוס בשבת, כדי שלא יעשה קנין בשבת, אבל בתולה נקנית בחופה.

ונחלקו הראשונים בביאור דברי הירושלמי, מה אינה קונה באלמנה שקונה כבתולה. דיש אומרים שבבתולה קונה חופה ובאלמנה חופה אינה קונה אלא ביאה ממש, ויש אומרים שגם באלמנה חופה קונה, אלא שבבתולה קונה כשיוצאה בהינומא, ובאלמנה אין קונה אלא חופה, כמבואר כל זה באריכות, בתוס' יומא (יג, ב ד"ה לחודא), וכן באבן העזר (סד, ה) ובבית שמואל (שם, ס"ק ו), ובשאר נושאי כלים.

ועל פי זה יבואר היטב כונת הפסוק, דבא ללמד שחופה קונה. וכך פירוש הכתוב "וַיִּקַּח בְּעֵצ רֹת" זה קידושין, דקיתה היא קידושין (קידושין ב, א), "וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה" הוא הנישואין, שנהית אשתו. וכדי שלא תטעה שהיה הנישואין על ידי ביאה, או יחוד לביאה, לפיכך כתוב לאחר מכן "וַיִּבֹא

